

Danskarna försökte tämja björnjägarens dotterson

Tio år som krigsbarn i Danmark har satt djupa spår hos **Bengt Hemtun** i Mellerud.

Han återvände till Finland som den siste av de barn som fick komma "hem" igen. Men något hem hade han inte kvar, och hans älskade lillasyster var försvunnen. Han tror att flickan finns någonstans i Ryssland, men Röda Korset har inte funnit ett spår av henne.

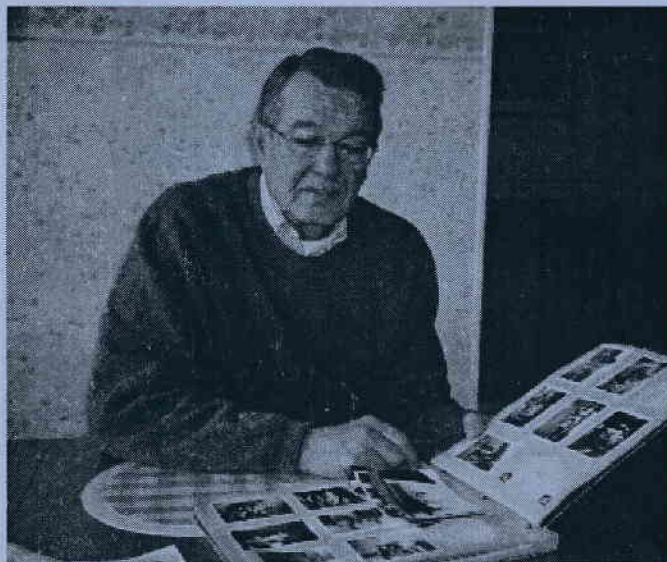
- Bitter är jag inte, det skulle på något sätt betyda att de som gjort mig illa har vunnit, säger Bengt.

Sidorna 6-7 och 16.

Bengt Hemtun (Pentti Kotilainen) har gjort sig ett namn som forntidsforskare via Internet.

Bild: Kai Rosnell

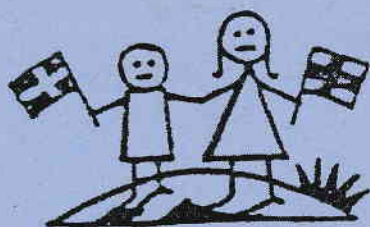
Esko Svanstam blev populär hos sina fosterföräldrar. Han minns med glädje och vemod sin tid som krigsbarn.

Flera års kamp innan Esko fick adopteras

Chaufför Emil Eriksson och hans hustru Anna i Tierp blev så förtjusta i sin finske pojke Esko Eerikkilä, som de hade "till låns" som krigsbarn, att de ville adoptera honom. Föräldrarna gick med på det, men myndigheterna i Finland vägrade. Efter sex års ihärdig kamp och omfattande korrespondens, bl a till socialminister K.A.Fagerholm, kunde adoptionen genomföras.

Sidorna 4-5.

Bild: Kai Rosnell

Riksförbundet
Finska krigsbarn

Från redaktionen

Årets första nummer av MedlemsNytt har utökat sidantalet till 20. Det hjälpte inte: allt det planerade fick ändå inte plats!

Layouten har fått stå tillbaka för ambitionen att få med så mycket material som möjligt. Det är bara att hoppas att du som läsare finner det mödan värt att tränga igenom de kompakta sidorna.

Pertti Kavéns artikel i förra numret har verkligen engagerat medlemmarna. Några håller delvis med Pertti, andra känner inte alls igen sig i hans beskrivning. Det har resulterat i en mer omfattande avdelning för debatt och inlägg än tidigare.

Fortsätt debattera!

När det gäller vårt historiska intresse tycker jag att reportagen om historiekurserna runt om i landet direkt tar udden av Perttis anklagelse om vårt bristande intresse för Finlands historia.

Ett par av artiklarna i detta nummer har initierats av studier av arkiven och det oändliga material som finns på internet.

Det som såg ut som ett "enkelt" adoptionsärende visade sig innehålla en långvarig kamp mot (finska) myndigheter som trots de biologiska föräldrarnas medgivande i det längsta vägrade släppa ifrån sig en medborgare till Sverige för gott.

Det var Finlands inställning till att börja med: barnen skulle återvända hem. Med tiden mjuknade myndigheterna, och adoptioner blev ganska vanliga. Hur många finska barn som adopterades i Sverige under kriget och de närmaste åren därefter har jag inte funnit några tillförlitliga siffror på.

Det krävs ett omfattande arbete att gräva fram uppgifterna från olika arkiv. Är det värt mödan? Siffror är ju bara siffror, det är de enskilda ödena som berör.

Bengt Hemtuns berättelse visar att uppfattningen att de finska krigsbarnen i Danmark fick det mycket bättre än de i Sverige förmodligen bara är en myt. Alla finska barn fick inte en lycklig barndom där.

En lärdom kan vi dra av Bengts berättelse: hur svårt uppväxt man än har haft finns det hopp om ett bättre liv, på denna sidan gravens.

Kai Rosnell, chefredaktör

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos *Ekonomi-Print AB*, Stockholm, i mars 2002.

I detta nummer:

	sid
Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
Ingen kritik på 40-talet	3
Ett adoptionsärende	4-5
Tio svåra år i Danmark	6-7
Forskningsämnen	8
Gravplatsen funnen	9
Stockholmsjubileet	10-11
Enkäten	11
Inlägg, debatt	12-15
Too many tears m m	16
Inbjudan till 10-årsjubileet	17
Uppvaktning hos Ulvskog	18
RFK-info. På gång i lokalföreningarna.	19
Så startade RFK	20

I nästa nummer:

RFK:s tioårsjubileum.
"Fiolen min".
Nya böcker.
Om Norges krigsbarn.
Fler berättelser - och dikter!!!

Tänker du flytta?

Meddela redaktionen - annars missar du tidningen!

Utgivning

Nästa nummer av MedlemsNytt utkommer i början av juni, deadline 27 maj, därefter i slutet av september, deadline 23 sept, samt i början av december, deadline 25 nov.

Direktanslutna till RFK

Medlemsavgiften för direktanslutning till RFK är 150 kr. per år.

Prenumeration

Årsprenumeration SEK 60:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5.

I Finland 8 Euro, till Kai Rosnell, bankkonto (Porin Osuuspankki) 570081 476 212. **Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.**

Redaktionen för MedlemsNytt:

Irja Olsson, ansvarig utgivare, Arentvägen 5, 806 48 Gävle. Tel 026-167678. E-post: irja.olsson.gle@telia.com

Kai Rosnell, chefredaktör (redigering, layout), Kølångsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009. E-post: kai.rosnell@home.se

Gunnar Sältin, Odengatan 47, 4 tr, 113 51 Stockholm. Tel: 08-6731869.

Doris (Gui) Emanuelsson, Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel: 08-7333187. E-post: gui.sture@bredband.net

— Ordföranden har ordet: —

Gävle i februari 2002.

Kära vänner!

I lokaler anpassade för ett 20-tal barn trängs 60 flyktigbarn. Barn försvinner och migrationsverket tycks inte veta vart de har tagit vägen, tid eller plats för omtanke och trygghet finns inte.

Pratar vi om 40-talet och finska krigsbarn? Nej, vi talar om dagens Sverige och mottagandet av de nya krigsbarnen. Ensamma barn som kommer till Sverige utan föräldrar och placeras på flyktigförläggningar likt Carlslund utanför Stockholm som den senaste tiden har figurerat i tidningarna.

Ungdomar som prostituerar sig, försöker ta livet av sig, vem bryr sig om dem? Myndigheterna tvistar om ansvaret för dessa barn. Kan man kalla det humant mottagande av barn på flykt? Det som Sverige gärna vill stoltsera med?

Hur kommer dessa barns liv att gestalta sig? Kommer de att få ett värdigt, fullödigt liv i framtiden eller kommer behandlingen av dem att straffa sig i en eller annan form?

Världen har inget lärt sig av krigen, det har jag sagt förr men det tål att upprepas. Därför är det viktigt att vi finska krigsbarn tar bladet från munnen och berättar hur det är att vara flyktig, vad krigsbarnsåren har kostat oss, våra familjer och samhället. Vi har ju facit på när flyktigmottagandet fungerar väl, när det är något så när uthärdligt, men också när det förvandlas till en inardröm. Vi vet.

Dessa frågor ska ges plats i olika seminarier den 11-12 maj då krigsbarn från hela Norden samlas i Gävle. Seminarier är speciellt riktade till krigsbarn.

Det har inte alltid varit lätt att prata om dessa minnen i familjen och många av oss har överhuvudtaget inte nämnt att de är krigsbarn. Men, våra barn har rätt till sin historia och sina rötter och många viktiga bitar faller nog på plats under dessa dagar i maj, som för övrigt håller på att utvecklas till en hel krigsbarnsvecka.

Redan på tisdag är författare **Sinikka Ortmark Alm-gren** gäst hos Föreningen Norden på stadsbiblioteket i Gävle och berättar om sitt författarskap och finska krigsbarn. Författare **Ann-Maj Danielsen** är internationella Zonta-föreningens gäst på onsdag. Hon beskriver sin hemkomst i boken "Att inte höra till", och hon lyfter speciellt fram de starka kvinnorna i krigets Finland.

Lördag-söndag är seminariedagar.

Finlands ambassadör **Heikki Talvitie**, författaren **Pertti Kavén**, MN:s chefredaktör **Kai Rosnell**, samt läkaren och författaren **Christina Doctare** ger var och en sin syn på krig och krigsbarn ur historiskt perspektiv. Medlemmarnas egna berättelser redovisas av **Pirkko Ahlin**, ordförande för dokumentation och RFK:s enkätundersökning.

Under veckoslutet firar **Riksförbundet 10-årsjubileum** och vi håller vårt årsmöte, men vi kommer naturligtvis att ha tid för sång, musik och dans. Stunder för att träffas och trivas med varandra.

Välkommen till Gävle!

lgä

Brist på kritik på 40-talet

Det är sällan man finner en kritisk artikel om krigsbarnsverksamheten i de svenska tidningarna från 1940-talet.

Vad kan det bero på? Var allt så bra som det beskrevs?

Kanske tidningarna skrev det som läsarna ville läsa: hur duktiga de var när de öppnade sina hem för finska barn?

Det är möjligt. Men helt säkert är att Hjälpkommittén för Finlands Barn aktivt styrde rapporteringen i positiv riktning. Även om kommittén inte uttryckligen förbjöd negativ publicitet så förmanades barnhemmen att vara mycket försiktiga med vad de lämnar ut till pressen.

I en rundskrivelse till de finska barnens fosterföräldrar i Sverige (januari 1942) heter det så här:

"Vi ha lovat tidningen att förse spalten med erforderligt material av

småhistorier från fosterhemmen, noter om praktiska erfarenheter, lustiga, rörande eller gripande episoder eller repliker etc."

"Tidningen" var Stockholms-Tidningen som publicerade en daglig (?) spalt "Vi och våra finska barn".

I mars 1942 konstaterar advokat Lars Östberg i Hjälpkommittén att det förekommit kritik mot verksamheten:

"Med anledning därav tillåter jag mig anhålla, att den allra största försiktighet iakttages, då uppgifter lämnas om barnhemmen till tidningarna. Vi äro för det fortsatta arbetet beroende av pressens välvilja och kunna därför icke avvisa de redaktörer, som vilja skriva om vår verksamhet, men för journalisterna bör icke framhållas annat än att barnen bli väl omhändertagna... I stället bör journalisternas uppmärksamhet riktas på de många lustigheter, som väl

dagligen hända på barnhemmen."

Senare beskrivningar av vistelsen på barnhemmen visar att det fanns många missförhållanden.

På den tiden var "grävande journalistik" ett okänt begrepp.

Kai Rosnell

Efterlysning

Redaktionen är mycket angelägen att komma i kontakt med personer som vistades på **Finlands-hemmet i Halmstad**, ett barnhem för finska krigsbarn, åren 1946-1947.

Var du där då, eller känner du någon som vistades där – ta snarast kontakt med Kai Rosnell (adress se sidan 2).

Om ett adoptionsärende

”Rädda oss från katastrof”

Besökte nyligen Landsarkivet i Uppsala. Där finns 2,1 hyllmeter med krigsbarnsmaterial, bl a korrespondens från och till länsombudet Hanna Boethius, som var noga med att spara genomslagskopior på de brev hon själv sände.

Bland mycket annat fann vi denna intressanta brevväxling.

” Tierp den 28 april 1943

Fru Hanna Boethius, Uppsala

Som jag i min senaste skrivelse av den 7 mars meddelade så hade vi fått den finska gossens föräldrars tillåtelse att få behålla honom såsom vårt eget barn, emedan vi älskar ju gossen över allt annat på jorden, och vi hade även lovat hans föräldrar att vi skulle göra allt vad i vår förmåga står för gossens lycka och framtid.”

Brevskrivaren återger innehållet i svaret från Finlandskommittén.

”Edert brev av den 7 ds till fru Hanna Boethius ha vi emottagit. Med anledning därav få vi meddela att de finska myndigheterna icke gärna se att de finska barnen bli adopterade i Sverige, även om föräldrarna givit sitt tillstånd. Vi få därför anhålla att ni ville, om ni ändock önska adoptera barnet, dröja därmed tills förhållandena ändrat sig.

Ansökan om adoption skall göras till Uppsala läns norra domsaga i Uppsala, o s v.

Högaktningfullt Hjälpkommittén för Finlands barn

Lars Östberg

Jag beslutade mig efter denna skrivelses mottagande att ändock göra ett försök i vår förtvivlan, och vände mig då direkt till Socialminister Herr K A Fagerholm, med en hövlig anhållan om icke någon möjlighet kunde finnas för oss att få behålla gossen, men fick på denna min skrivelse motaga nedanstående svar.

Med anledning av Edert vänliga brev av den 11 mars till Socialminister Fagerholm ber jag få framhålla följande. Det fröjdar mig mycket att höra att Esko Ensio Eerikkilä vunnit

Emil och Anna Eriksson (senare Svanstam) med lille Esko som de fick kämpa för i många år innan de fick adoptera honom.

Ert hjärta och ett gott hem hos Eder och säkert en vän för livet.

Ledsamt nog ser jag mig tvungen meddela att våra myndigheter ej i allmänhet tillåter adoption av barnen om också föräldrarna äro villiga därtill. Vi anse att vi under nuvarande förhållanden ej ha råd att förlora ett enda av dem. Föräldrarna ha vid barnens avresa undertecknat en förbindelse att barnet ej får stanna i Sverige.

Jag inser till fullo att tanken att återsända Esko känns bitter för Er, men då jag vet myndigheternas inställning i denna fråga anser jag det vara min plikt att delgiva Eder den redan i frågans tidigaste skede. Jag hoppas blott att i fall Ni ej få behålla Esko Ni i fortsättningen omfutar honom med kärlek och förståelse och hjälper hans föräldrar att uppfostra honom till en duktig finsk medborgare.

Socialministeriets Barnförlytningskommitté

Elsa Bruun

Efter detta svar, som slog ner som en blixtrån från en klar himmel, vände jag mig i vår nöd till Herr Lars Östberg med bön om han kunde på något sätt hjälpa oss. Jag erhöi från honom pr omgående följande svar.

Med anledning av Edert gårdagsbrev ber jag få meddela att det icke för närvarande går att göra något för att ni skall få behålla Edert finska barn nr 2027 Esko Ensio Eerikkilä. Det brev Ni skrev till Socialminister Fagerholm blev besvarat genom Fru Elsa Bruuns skrivelse, och jag kan icke heller lämna något annat besked. De finska myndigheterna komma att motsätta sig adoption.

Det enda råd jag kan giva eder är att ni behåller barnet, och om hemkallelse skulle komma, genom vårt länsombud fru Hanna Boethius torde Ni anhålla att barnet får stanna tills vidare. Det kan nämligen tänkas att myndigheterna i Finland ändra sin inställning till adoptionsfrågan, så att det om ett år eller så kan gå för sig att få pojken adopterad.

Högaktningfullt

Lars Östberg

Jag anhåller därför nu på det vänligaste om besked om detta nu går att få uppskov som Herr Lars Östberg har meddelat. Gossen har nu snart genomgått första klassen i småskolan, och önskvärt vore det om han finge fortsätta. Han har en syster, boende här intill, hon är blott fyra år och de båda barnen äro oskiljaktiga.

Jag framför härmed min ursäkt att

"Emil var fantastisk"

jag nu återigen har besvärat, och anhåller jag vördsamt om svar pr omgående.

Högaktningfullt
Chaufför Emil Eriksson
Box 274 Tierp ☹☹

Nästa brev är daterat Tierp den 12 juli 1943:

☹☹ Till Fru Hanna Boethius, Uppsala.

Som jag tidigare meddelat så har vi fått den finske gossens föräldrars tillåtelse att behålla honom, men som det för närvarande ej har lyckats att ordna saken med Finlands myndigheter, så har vi nu i dag erhållit meddelande från Hjälpkommittén för Finlands barn att gossen skall hemsändas, tisdagen den 17 aug 1943. Vi anhåller därför på det vänligaste om uppskov med hemresan, att gossen måtte få stanna tillsvidare.

Jag bifogar samtidigt den skrivelse som vi erhöll ifrån Advokat Herr Lars Östberg.

Vi står bedjande inför Eder, rädda oss från katastrof.

Högaktningfullt
Emil Eriksson ☹☹

På detta brev finns två handskrivna anteckningar:

besv d 14/7 -43 att jag vid min hemkomst den 5/8 skall göra förfrågan hos Hjälpkommittén om gossen tills vidare får stanna. Tills dess kan jag ej uttala mig.

Samt:

tillskr fam d 27/7 -43 att gossen får stanna enl svar från Sihlm av den 26/7 -43.

Oktober 1941

Varken Esko, född -35, eller hans syster Anja, född -39, finns med i huvudkartoteket på riksarkivet, däremot i B-kartoteket. De anlände med s/s Arcturus redan 29 oktober 1941, innan Hjälpkommitténs senare rutiner med dubbla registerkort trängt igenom.

Syskonen Eerikkilä blev senare adopterade av var sin familj i Tierp.

"Morsan fick nya tänder"

Jag ringer upp Esko Svanstam i Uppsala. för det är honom korrespon-

densen gäller.

– Jag minns alltihop, berättar Esko. Han var fantastisk, Emil. Han kunde hela Fänrik Ståls Sägner utantill. Och han bjöd in min mor och lillasyster Ritva till Sverige sommaren 1944, han bekostade deras resa, han klädde upp dem och såg till att morsan fick nya tänder.

Känslorna kvar

Anja blev adopterad 10 sept 1945. Hon hade haft engelska sjukan och fick sina krumma ben opererade på Vanförestalten Norrbacka i Stockholm.

– Det var lättare för henne att bli adopterad, men pojkarna skulle ju tillbaka till Finland. Det tog längre tid för Emil att få mig. Jag vill minnas att han gick till kungs, eller att han tänkte göra det om adoptionen inte gick igenom.

Besöker Kotka

Esko blev adopterad 1946 sedan barnavårdsnämnden i Kotka ändrat sin inställning och tillstyrkt adoptionen, efter de biologiska föräldrarnas enträgna vädjanden.

Esko är kluven och rotlös, känner sig inte hemma vare sig i Sverige eller i Finland. Men han har kvar sina känslor gentemot Finland.

– Finland har alltid funnits där för mig. Det beror nog på att jag fick åka till Finland så mycket då, vi bilade via Haparanda ner till Kotka 1948. Det var bensinransonering och Emil hade ett stort fat nedgrävt på tomten som han fyllde på undan för undan så det skulle räcka till resan. På finska sidan fick turisterna bensinkort så där var det inget problem. När vi skulle göra samma resa 1950 gick bilen sönder i Jakobstad så vi fick ta tåget där.

– För Anja är det annorlunda. Hon var så liten när hon kom, två år, och har inga minnen från tiden före.

Esko besöker sin hemstad Kotka några gånger varje år och hälsar på sin gamla mor, nu 93 år, och sin lillasyster.

Rosen från Kotka

– Dom hade det inte lätt. Båda föräldrarna jobbade, ändå blev det inget över. Efter kriget flyttade de in i en

Esko med yngre systern Anja var "oskiljaktiga" under barndomen. Här är de ute på en liten roddur.

nybyggd lägenhet, men hyran var hög.

Han minns hur han om vintrarna tog sig över isen på spark till stadens centrum, och han minns att han ofta passerade frisersalongen som drevs av "Rosen från Kotka", Rosa Mäkinen, som var den kända visans huvudperson.

Esko väntar ivrigt på att den nya medborgarskapslagen ska träda i kraft så att dubbelt medborgarskap blir möjligt. Lagförslaget lär ska behandlas i Finlands riksdag till våren.

– Jag är glad att jag är finne, men besviken för att Finland har behandlat sina medborgare så illa. Och oss krigsbarn har myndigheterna där aldrig brytt sig om heller.

Bjöd på bananstock

Esko minns den "gamla" finska husmanskosten, som numera ersatts av modernare rätter.

– Den finska fisksoppan, med lök och mjölk, mmm...

Esko Svanstam arbetade i handelsflottan i många år. Han minns en gång när han kommit till Kotka med en bananbåt.

– Jag tog en bananstock och gick med den på axeln hem och överraskade mamma och pappa. de hade inte en aning om att jag skulle komma. På den tiden visste dom knappt vad bananer var...

Kalevala-brosch

Eskos fostermor Anna fick som tack så småningom ett diplom, undertecknat av president Risto Ryti (!?), samt en Kalevala-brosch.

– Jag har letat efter den men vet inte vart den tagit vägen.

En Kalevala-brosch? Det är första gången jag hört talas om en sådan utmärkelse.

Kai Rosnell

Krigsbarnsdagar arrangeras i Kotka 9-11 augusti i år. Se sid 19.

Tio år i Danmark nära knäcka

den karelske björnjägarens dotterson

Internet är ett utmärkt hjälpmedel när det gäller att finna information och intressanta artiklar i de mest skilda ämnen.

Genom detta medium har jag kommit i kontakt med Bengt Hemtun i Mellerud.

Han har ett antal egna hemsidor med en mängd artiklar som han själv skrivit och lämnat ut till allmänt beskådande.

Staten stal mitt liv

Man får veta att han var krigsbarn i Danmark i över tio år, att han återvände till Finland för att han vilde tillbaka, gick på folkhögskola där, för tillbaka till Danmark för att "hälsa på".

Men det är svårt att få ett grepp om denne man enbart med ledning av hans egna texter.

Rubrikerna lyder t ex: "Jag skulle knäckas." "Finska Staten stal mitt liv." "Finska vinterkriget var min skuld."

Bitterheten lyser igenom texterna.

Jag tog kontakt med honom och kom överens om tid och plats för en intervju, på hans stamfik i Mellerud.

En inre ilska

Nej, bitter är jag inte, hävdar Bengt Hemtun med bestämdhet.

– Om jag vore bitter skulle det kännas som att de som orsakat mig ont skulle "vinna", förklarar han.

– Min inre ilska har inte minskat med åren, tvärtom har den stärkts. I synnerhet när jag ser den officiella inställningen i Finland. Likgiltigheten inför våra öden tycks vara total, skriver Bengt i en artikel på hemsidan.

Nog skulle han ha orsak att vara bitter. Ödet har inte varit nådigt mot honom.

Han föddes 1937 i Tohmajärvi i östra Finland. Då hette han Pentti Kotilainen. Morfar var en av Karels mest berömda björnjägare, med 63 "nosar" på väggen.

Han kunde varit "Bent Nielsen", men en knäckt man.

1942 sändes han som krigsbarn till Danmark. Avskedet från lillasyster Laila har satt djupa spår i hans sinne:

"Stor Karl"

"Minns att jag stod vid vaggan och sjönk in i Lailas mörka ögon... Jag hade ju lovat farsan att Stor Karl ser efter flickorna hemmavé när han drog ut i kriget. Jag bet ihop tänderna och höll tillbaka gråten... Han hade ju lovat mig sina stora skidor."

"Flickorna" var lillasyster, mamma och mormor.

Pentti hamnade hos ett bondepar på Själland efter en lång resa då tåget i Finland bl a utsattes för ett bombanfall.

"Le mot folk!"

Fosterfadern visade sig vara en tyrann inte bara mot djuren på gården. Pentti använde sin mors råd: "Le mot folk, då är de snälla mot dig" och klarade sig oftast, men receptet bet inte på fosterfadern. Pojkens tröst blev hans nya "mormor" som bl. a. skyddade honom när fosterfadern en gång jagade honom för att han inte böjt knä i kyrkan.

"Över min döda kropp att du röden pojken", sa "mormor" och fosterfadern gav sig.

Bengt beskriver sina år i Danmark

som att han levde mellan eld och vatten: ena dagen ville de adoptera honom, andra dagen skulle han skickas hem. Själv tillfrågades han inte.

Ständig rädsla

Tidvis hade han det bra i Danmark, framför allt sedan han satt sig i respekt första dagen i skolan genom att delvis skalpera en storbondson som började mobba honom och sedan han fått "vänner" i sin egen ålder i byn. Men han kunde aldrig vara säker på att inte åka på en "lusing" av fosterfadern. Rädslan var en ständig följeslagare.

Inte välkommen hem

När kriget tagit slut väntade Pentti på att få komma hem, men inget hände. På sin tioårsdag fick han brev från sin mor med gratulationer på nioårsdagen. "Farsan" hade försvunnit i kriget, modern hade gift sig med en ny man, Pentti hade fått en lillebror och han förstod att hon inte ville ha hem honom.

"Hemma" på gården fick Pentti sedan schemalagda arbetsuppgifter: han skulle betala för maten. Inget konstigt egentligen, alla fick ju arbeta...

– Det skar sig när de ville att jag skulle bli deras son och samtidigt behandlade mig som en dräng. Andra barn hade det överlag fritt och behövde

Lillasyster försvann till Sovjet?

inte tacka för att de fick finnas, kommenterar Bengt.

– Min inställning var glasklar: jag ville bort. De hade inte visat mig respekt och kärlek.

Läshuvud

Pentti visade sig vara en begåvad pojke med läshuvud, men det ville inte fosterfadern inse. Inga fortsatta studier, alltså.

Han hade lovat jobba som dräng på gården sommaren efter konfirmationen, 1951. Men han fick gå en "efterskola" på vintern. Det blev till att stiga upp klockan fem på morgonen, jobba till sju, så skolan, sedan jobb igen från tre till sex på eftermiddagen.

Trots att Pentti blivit mycket stark tog det på krafterna.

– En dag i maj 1952 tog bonden strupgrepp på mig. "Det är sista gången du rör mig", sa jag lugnt, och han släppte direkt. Han hade fått respekt för mig när jag visat hur stark jag var. Jag har nog aldrig varit starkare än då, berättar Bengt.

Direkt efter den händelsen tog Pentti kontakt med en finsktalande kvinna ett par mil bort och sa att han ville resa hem.

– Hon såg väl strypmärkena på halsen och förstod att det var allvar.

Sist hem från Danmark

Senare på sommaren fick han besök av de finsktalande kontakterna och blev lovad hemresa när drängavtalet var slut i november. Pentti skulle få studera till vad han ville.

Sista hösten i Danmark överbelastade Pentti högerhanden vilket resulterade i ett livslångt handikapp. Handen blev aldrig helt bra trots operation.

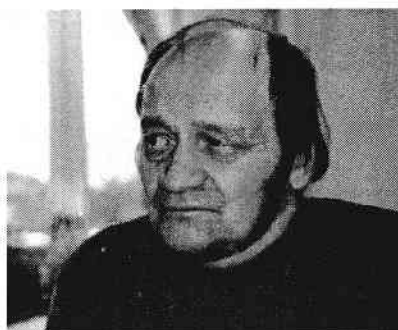
Pentti blev den siste av krigsbarnen i Danmark som återvände i november 1952.

Mobbad för dålig finska

Åter i Finland sattes han först i lantbruksskola, sedan skulle han praktisera skogsvård.

De ville släppa av mej så fort som möjligt.

Skogsbrukspraktiken visade sig svår på grund av handskadan. Det blev Svenska Köpmannaskolan och Svenska Aftonläroverket. Han gjorde

Bengt kan inte glömma sin försvunna syster Laila.

"lumpen" vid Gardesbataljonen i Helsingfors och mobbades av underofficerarna – han talade dålig finska.

Möte med mor

Han fick sedan jobb med marknadsföring av kassa-apparater, och så blev han den förste representanten i Finland för Legos byggklossar och besökte varenda stad i landet.

Vid ett besök i Joensuu tittade han "hem" till mormors stuga och träffade sin mor, vars nye man hade dött (lillebror också).

– Jag tyckte att hon hade förskjutit mig. Men jag anklagar henne inte.

Pentti ville veta vart lillasyster Laila tagit vägen och fick höra att hon lämnats bort till en rysk insjöskeppare under den kaotiska tiden i krigets slutskede.

– Förmodligen har hon hamnat i Sovjetunionen. Jag har försökt spåra henne genom Röda Korset, men utan resultat.

"En sådan Ivan"

(Röda Korset har enligt uppgift inte lyckats spåra en enda finländare som hamnat på den ryska sidan av gränsen, om det så varit krigsfångar eller människor som rövats bort av partisaner.)

Vad som hände hans far har han heller aldrig fått reda på, inte heller hans namn. Vid ett tillfälle hade modern bara sagt att "han var en sådan Ivan".

– Jag tolkade det så att han var av rysk härkomst. Men jag har alltid uppfattat att mannen som lovade mig sina stora skidor när han skulle ut i kriget verkligen var far till både mig och lillasyster.

En "hel" människa

Pentti gifte sig med en flicka från karelska näset, men äktenskapet sprack ganska snart.

Han tjänade bra pengar på grovjobb och reste tillbaka till Danmark, bl. a. för att besöka sitt gamla fosterhem och vänner i den byn.

– För att bli en hel människa igen. Man behöver någon form av kontinuitet i livet. Även besöket hos min mor var en sorts terapi, för att hela mig själv.

I Danmark stannade han något år, men tyckte att det blåste för mycket för en människa som trivs bäst i skogslandskap. Han träffade en svensk och genom honom fick han möjlighet att komma till Sverige och hyra en enkel bostad för en billig penning. Han tog diverse tillfälliga jobb bara för att klara sig.

"Icke litterärt"

Han studerade en vinter på Hermods (per korrespondens), utbildade sig till elektriker, läste ekonomi, agroteknik, mätteknik, regleringsteknik mm.

Till Mellerud flyttade han 1974, jobbade på Hellbergs industrier och ådrog sig en zinkförgiftning.

De åren gjorde han upp med sin barndom, skrev ner allt han mindes direkt från minnets filmrulle.

Jag sände manuskriptet till ett bokförlag men fick det i retur. "Gripande men icke litterärt" var omdömet.

"Livegen 16 år"

En hjärtinfarkt däckade honom vid 41 års ålder.

– Det var nog en följd av de 16 förbannade åren i mitt liv då jag var livegen, kommenterar Bengt. Drängjobbet i Danmark gav mig stora lungor men också förstorat hjärta.

I Sverige bytte han namn. Pentti blev Bengt, och av Kotilainen blev Hemtun. "Koti" betyder "hem". Kotila hette den gård som morfar kom från, så Hemtun är en kongenial översättning.

Svenskt namn

– Det var delvis ren bekvämlighet att byta namn, plus att jag äntligen fick bestämma något själv, kommenterar han.

Forts på sid. 16

Något för forskare att bita i!!!

Glädjande många ungdomar väljer i dag att skriva uppsatser om finska krigsbarn, i både Sverige och Finland.

Men det skulle behövas mycket mera forskning, för det är ett omfattande ämne.

Viktig dokumentation har redan gjorts. **Pertti Kavéns** "70 000 små öden" betraktas som en "bibel" i detta sammanhang. **Annu Liikkanens** reportagebok "Det får inte hända igen" (1977) var ett pionjärbete.

Doktorsavhandlingar har skrivits av **Lillemor Lagnebro** (Umeå 1994) och **Eila Räsänen** (Kuopio 1988), dessutom en pro gradu-avhandling (**Jussi Eronen** 1996?) och en licentiatavhandling (**Heikki Salminen** 2001). Kanske fler.

Docent **Eric De Geer**, Uppsala, påpekar att Lagnebros och Räsänens socialpsykologiskt inriktade avhandlingar visar delvis skiljaktiga resultat.

– Det behövs kompletterande forskning även på detta det mest undersökta området, säger han.

Eric De Geer har sammanställt en lista på intressanta/angelägna forskningsämnen:

1. Jämförelser med motsvarande internationell forskning om krigsbarn och evakuerade barn. Hur skiljer sig ev. bestående men vid en jämförelse mellan evakuerade till ett annat dialektområde och de till ett annat språk? Är det någon skillnad i följder mellan finlandssvenska barn och finskspråkiga barn?

2. Vad får berörda (ansvariga?) att sätta igång sådana extraordinära förflyttningar? Vilken roll spelar politiker, enskilda andra, massmediala personer? Agerar de oegennyttigt eller har de politiska/egoistiska motiv?

3. Vilka problem åstadkommer en begränsad och/eller lokal bortflyttning, jämförd med en större/internationell?

4. När blir en liten eller stor del av de förflyttade kvar? Vilka faktorer avgör? Politiska skäl, sociala eller materiella?

5. Fosterfamiljerna: Skillnader i frekvens mellan olika yrkesgruppers benägenhet att ställa upp. I vilken ut-

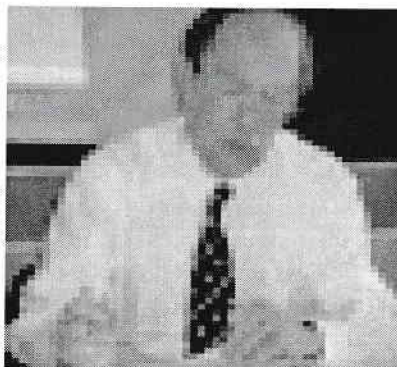
sträckning var den geografiska spridningen slumpmässig?

6. Intervjuer med fosterföräldrar – finns det några systematiska intervjuer gjorda? Deras motiv och ställningstaganden?

7. Eldsjälarna. De engagerade entusiasternas betydelse för viljan att ta emot krigsbarn i olika regioner.

8. De finlandssvenska krigsbarnen – en försummad grupp.

9. Regionala och lokala studier, på läns- eller distriktsnivå, jämförande studier.

Docent Eric De Geer har själv bedrivit omfattande forskning om de finska krigsbarnen.

10. Jämförelser mellan adoptivbarn från Finland och adoptivbarn från andra kulturer, t. ex. den språkliga utvecklingen, identitetsproblemen etc.

11. Jämförelser mellan de förflyttade karelarnas barn och de stadsbarn som evakuerades till den finländska landsbygden.

12. Jämförelser mellan de ingermanländska barn som evakuerades till Finland under kriget och de ingermanländare som kommit på 1990-talet.

13. Massmediernas roll opinionsmässigt och politiskt.

14. Krigsbarnen som resurs, deras betydelse för förbindelserna mellan Finland och Sverige, både under krigsåren och senare.

Till denna lista kan fogas ytterligare ett antal forskningsområden:

A. Hur var krigsbarnens skolgång ordnad, principerna, ansvarsfördelningen i Sverige och Danmark, a) landets åtgärder, vilka var beslutsfatta-

ma, övervakarna, hur fungerade det. Skolgångens början och täckning, utfallet. b) de finländska skolmyndigheternas åtgärder.

B. Skolstarten för de hemvändande krigsbarnen, initialsvårigheterna, samt senare utfallet och fortsättningsstudier. Fanns det allmänna regler från skolmyndigheterna, t ex om barnen skulle sättas i svensk- eller finskspråkig skola i Finland? Gavs förberedelser i finska för dem som glömt sin finska?

C. De finska s.k. flyktingkolornas verksamhet bland krigsbarn i Sverige och Danmark åren 1939-45. Vilka fattade besluten, principerna, organisationen, utförandet: skolämnen, elevantal, verksamhet olika år. Erfarenheter.

D. Folkskoleinspektörernas berättelser om svårigheterna med krigsbarnens skolgång.

E. Eventuella direktiv för behandlingen av återvändande krigsbarn.

F. Tvåspråkighetsskolning 1939-52.

G. Krigets inverkan på språkstriden i Finland.

H. Barnförflyttningarnas organisation, ansvar, verksamhet, arbetsfördelning, utförande, hur granskades mottagarhemmen, granskades lämplighet etc. Vem bestämde till vilken familj ett barn anvisades? Valde familjen barnet? Om så, i vilket skede? Om barnförflyttningorganisationen bestämde barn och familj, på vilken nivå fattades besluten?

I. Adoptionerna. Krigsbarnens kvarblivande i Danmark och Sverige – hur behandlades frågorna? Resultat – adoption eller annan lösning? Hur många fall gäller det?

J. Vilka organisationer och enskilda, företag och sammanslutningar, utöver de tre "stora" centrala, deltog i krigsbarnsverksamheten genom egna arrangemang? Egna transporter, egna barnhem etc? I hur stor omfattning?

K. Krigsbarnens hälsostatus: är de sjukare eller friskare än genomsnittet?

L. Krigsbarnens sociala status: skillnader i missbruk, skilsmässor etc.

M. Andra generationen: ev. skillnader i att vara barn till krigsbarn?

K. R.

Mysteriet (delvis) löst: *Graven funnen!*

Ännu en gåta är löst. Gravplatsen är funnen! **Jarkko Larsson** i Höganäs och hans syster **Leena Borenius** i Pertteli behöver inte leta längre.

Under hela sitt vuxna liv har Jarkko letat efter brodern **Ismos** grav i Halmstad, ja efter något spår över huvudet taget av honom.

Ismo Uolevi Saarinen, som dog på lasarettet i Halmstad 11 augusti 1943, begrovs samma månad – på Skogskyrkogården i Stockholm!

Från två håll hade Jarkko hört att **Ismo** begravdes i trädgården till den bondgård där han var fosterbarn!

Avskrivna misstankar

Nu kan vi avskrivna även den misstanken. Redan tidigare hade vi kunnat vederlägga påståendet att han skulle ha misshandlats till döds. Sjukjournalerna från Halmstad bevisade att pojken var intagen där nästan två veckor innan han dog av hjärninflammation.

Obduktionen utfördes på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg.

Varför begravdes **Ismo Saarinen** i Stockholm? Den frågan är det svårare att få ett svar på. Det blir bara spekulationer, eftersom eventuell korrespondens i detta ärende ännu inte återfunnits i arkiven.

Inga brevkopior

Det är möjligt att ärendet handlagts per telefon. Ett dokument på Riksarkivet tyder på det: kurator **Maja Ahlberg** skriver ett brev i annat ärende den 11 augusti 1943, samma dag som **Ismo** dog, till Socialministeriets barnflyttningkommitté i Helsingfors.

Där finns namnet **Ismo Uolevi Saarinen** med födelsetid på en rad, men överkryssat. Kuratorn hade alltså någon uppgift om **Ismo** som hon ville vidarebefordra, kanske att pojken intagits på sjukhus.

Dödsattest till Finland

Så får hon per telefon reda på att han just dött, och beslutar sig för att förmedla beskedet på något annat sätt. Det är en rimlig teori.

En dödsattest har sänts till Helsingfors, för vidare befordran till bar-

Varför begravdes Ismo på Skogskyrkogården i Stockholm? Det är den enda frågan som återstår i följetongen om Ismo Uolevi Saarinen.

nets föräldrar. Båda var dock döda. Troligen hamnade dokumentet på pastorsexpeditionen i hemstaden Nystad, ty i deras dokument finns uppgiften att **Ismo** begravts i Stockholm.

Kyrkogårdsförvaltningen där hade inget hopp att finna namnet i gravböckerna. Men en snabb letning i boken för 1943, augusti månad, gav omedelbart resultat.

– Men här står han ju, **Ismo Uolevi Saarinen**, utropar **Cecilia Bergman** i telefon, mycket förvånad över att finna svaret på den gåta som plågat syskonen i nästan 60 år.

I gravboken står numret på både kvarteret och gravplatsen. Dessutom "Halmstad" tillskrivet och fem siffror utan närmare förklaring.

"Jag tror det inte"

När **Jarkko** och **Lena** hämståt besöker Stockholm kan de ta ett sista farväl av sin bror på Skogskyrkogården. Det har de aldrig fått chansen till förut.

Jarkko Larsson är mycket skeptisk till uppgiften. Han tror mer på fasterns ord att **Ismo** begravdes i trädgården.

– Gräv upp och DNA-testa benresterna. Då kan jag tro det! säger han.

Frågor kvar

Återstår några frågor:

Var finns den korrespondens som måste ha föregått beslutet att begrava pojken i Stockholm? Vem fattade be-

343 krigsbarn dog i Sverige

Totalt 343 finska krigsbarn finns registrerade (hos Hjälpkommittén för Finlands barn) som avlidna i Sverige åren 1941-49. Många av dem är begravda i Sverige.

Lahtis-föreningen sökte förgäves bidrag för att kartlägga "okända" krigsbarnsgravar i Sverige.

Att nu ta reda på och lokalisera dessa gravar är mycket svårt. Gravplatserna noterades inte på barnens registerkort.

För att finna dem krävs ett omfattande grävande i arkiven, utan garanti för resultat.

K.R.

slutet? Det finns ingenting i svenska UD:s arkiv, har jag fått besked om.

Varför berättade **Jarkkos** "faster" historien om att **Ismo** blivit ihjälslagen och begravd hemma på gården? Var det möjligen för att underblåsa **Jarkkos** hat mot adoptivfadern som förvägrat henne hennes del av arvet efter föräldraman?

Varför fick syskonen aldrig reda på var **Ismo** begravts?

Kai Rosnell

Ulla och Teuvo! Var är ni?

Var finns ni, **Ulla** och **Teuvo**, som vintern 1945-46 bodde på barnhemmet i Kubikenborg, cirka en mil söder om Sundsvall.

Jag kom till barnhemmet senhösten 1945 tillsammans med lillebror **Olavi** och stannade i fem månader före hemresan till Finland.

Föreståndarinnan kallas "Tant Goa" av barnen.

Jag vill så gärna återknyta kontakten med er!

Kanske finns det någon som läser detta och som själv bodde på barnhemmet och kan hjälpa mig hitta **Ulla** och **Teuvo**?

Skriv eller ring till

*Eino Wiskari, Årentunavägen 5 H,
2 tr, SE-743 30 Storvreta, tel 018-314632.*

Varm stämning på Anglais

Stockholmsföreningen blev först av krigsbarnsföreningarna i Sverige att fira sitt tioårsjubileum. Det betyder inte att stockholmarna var snabbast i starten – förberedelserna för en "riksförening" var redan långt framme.

Soile Lingman, Stockholmsföreningens första ordförande och en av dem som bildade föreningen, hade redan hösten 1991, tillsammans med sin syster Orvokki Lingman i Varberg, bildat Väst-kustföreningen finska krigsbarn (som nu varit vilande i flera år).

Cirkeln slutet

Festligheterna hade förlagts till Hotell Anglais vid Humlegården, den 8 februari. Datum stämde exakt, och platsen var omsorgsfullt vald: Anglais fungerade som mottagnings- och genomgångshem för många finska barn som kom till Stockholm med båt.

För **Erna Sinclair** kändes det extra spännande: hon kom tillbaka till sin gamla arbetsplats, och fick möta "sam-

Stockholmsföreningen är inne på sin femte ordförande. Vid tioårsjubileet var de med allihop. från vänster i tidsföljd Soile Lingman, Auvo Klefström, Marjaana Hansson, Sinikka Ortmark Almgren och Doris Emanuelsson.

ma ungar" som då för 60 år sedan när hon arbetade som lotta och tog hand om de finska barnen.

De cirka 100 jubileumsdeltagarna möttes av en utställning med tidningsklipp, artiklar och foton från krigstiden, samt en avdelning med kläder, leksaker och annat som krigsbarn sparat ända till i dag.

Hilkkas kapp

Där fanns bl a **Hilikka Mälarstedts** hela garderob från första Sverige-resan. Den pälsbrämade kappan var såkert mycket fin en gång, men bar nu spår av flitig och långvarig användning, lappad och luggsliten.

Hilikka Mälarstedt med sin resegarderob. Den fina pälsbrämde kappan var hon mycket stolt över.

Där fanns också **Timo Ekholms** lilla trähäst, hans käraste ägodel när han kom till Sverige.

Doris Emanuelsson poängterade i sitt inledningsanförande barnens brist på trygghet trots att de hamnat i ett land med fred, men täta byten av fosterhem bidrog till barnens osäkerhet.

Prästen **Pekka Turunen** hade aldrig konfronterats med fenomenet finska krigsbarn förrän för 25 år sedan då han i Israel träffade en finländsk skulptör som planerade ett minnesmärke i Sundsvall över krigsbarn som dött i Sverige. Han mindes inte namnet, och

Krigsveteranerna Per-Olof Lundbom och Seppo Kivisaari uppvaktade jubilarer med ett standar som ordf. Doris tog emot.

Stockholmarna rejält uppvaktade

han tror inte att det blev något minnesmärke heller. Numera är Pekka väl förtrogen med "problemen" för krigsbarnen.

Socialattaché **Anne Eriksson** från Finlands ambassad hade inte riktigt klart för sig hur många barn som sändes till Sverige, eller hur många som blev kvar här. Nu vet hon mer.

Irja Olsson, RFK-ordföranden, lämnade orkidéer och utlovade förbundets första standar till Stockholmsföreningen, som dock fick ett standar av Krigsveteranerna, företrädde av **Per-Olof Lundbom** som deltog som svensk frivillig i kriget.

Från Finland uppvaktade Centralföreningen, Helsingfors-föreningen, Lahtis och St Michel samt Åboföreningen. Keminejdens krigsbarnsförening hälsade med blommor, Gävle-Dala med Max Jacobssons bok om Finlands historia

För egen del vill jag helst beklaga att krigsbarnsföreningarna (liksom för-

Anno Klefsjöns tattsamma sätt att leda jubileet uppskattades, liksom hans danskonst, här av Raija Kallio. Mikko Niskanen och Elina Heed bidrog med härlig finsk musik.

eningar för krigsveteraner) över huvud taget finns till, men vi kan inte göra om historien, det som skett har skett, och då försöker vi göra det bästa av situationen.

Som vi krigsbarn känner det nu så finns det ett verkligt behov av våra

föreningar. Så länge det behovet finns kommer föreningarna att bestå.

Stämningen var varm och gemytlig – en lyckad afton, som avslutades med dans till **Mikko Niskanens** musik och **Elina Heeds** skönsång.

Text och bilder: Kai Rosnell

Enkäten:

"Mest svensk, men också finländare"

Arbetet med sammanställning av enkäten fortsätter. Många intressanta uppgifter har kommit fram. Men uppgifterna gör också att många följdfrågor uppenbaras.

Främsta skälet till att du sändes iväg som krigsbarn anger de flesta (som väntat) fattigdom, matbrist, många barn i familjen. "Omöjlig situation för mamma som hade djur o barn att ta hand om", skriver någon.

Hur man upplevde att sändas iväg besvaras av de flesta negativt. Man kände det smärtsamt, man kände sig övergiven, man kände sig skyldig m.m. Några få hade själva bestämt att de ville resa.

På frågan om **minnen från avskedet** har 50% svarat att de inte minns eller så har man inte svarat alls. Förmodligen var det oerhört smärtsamt och många har nog förträngt just detta.

Många kommentarer har lämnats:

- Jag minns en gråtande mamma som vid hamnen i Åbo viftade med en vit näsduk till farväl.

- Mor grät när vi gick på tåget. Jag undrade varför.

- Jag var glad och förväntansfull.

- När mamma följde oss till stationen minns jag att hon grät. Då sa jag till mamma: "Grät inte, vi kommer hem i morgon".

Ankomsten till Sverige/Danmark/Norge. En knapp tredjedel har anggett att de inte har några minnen av ankomsten. Ungefär lika många svarar att de kände sig otrygga. Många svarar dock att de kände sig trygga och de blev väl mottagna.

- Blev väl mottagen av min svenska mamma. Förstod inte språket alls. Vet att jag grät mycket första kvällen, och slutade inte förrän jag fått mina nya filtstövlar till mig i sängen. Kan ännu känna lukten och svedan av sabadillättikan man använde vid avlusningen.

De flesta, drygt hälften, uppger att de blev väl mottagna i sina svenska familjer och 2/3 uppger att de trivdes mycket bra eller ganska bra. Varken

bra eller dåligt, mindre bra och inte alls, svarar resten.

- Mycket barnkära. Hade inga egna barn.

- Jag fick syskon. Det hade jag inte i Finland.

- Jag kände hela tiden att jag inte var deras

- Jag var önskad!

Nuvarande situation är den avdelning som kanske är mest intressant. Där svarar vi hur vi känner det nu 60 år efteråt. Vår **nationella identitet** beskriver endast 25 st (!) att de känner sig helsvenska. De flesta svarar **mest svensk men också finländare**. Andra beskriver sin identitet som internationell, blandad, nordisk, global m.m.

Våra **krigsbarnserfarenheter** och den intressanta frågan om **hur vi själva skulle göra om vi var i samma situation som våra finska föräldrar** kommer att behandlas mera ingående på Riksmötet i maj.

Vi ses då.

Pirkko Ahlin

Vieno Mårtensson: *Jag känner ständigt med och för Finland*

"Varför är ni inte intresserade av Finlands historia?" – en artikel av Pertti Kavén i förra MedlemsNytt.

Jag känner inte alls igen mig.

Jag vet att en del krigsbarn har vänt Finland ryggen, bytt namn och brutit all kontakt, men de som gjort så har väl sina personliga skäl.

Vid mottagningen på Finlands ambassad efter avtäckningen av minnesplattan på Skeppsbron i september 1999 hölls en del tal, och även jag sade några ord: "Jag är svensk nu men jag har aldrig glömt att jag är Suomis dotter."

Jag och min bror kom till Ljungbyhed april 1942 och posten blev vår livlina. Vi höll kontakt med vår mor och hon skrev flitigt till oss. Generalkonsulatet i Helsingborg översatte breven.

Sedan mamma dött i december 1944 höll vi kontakt med våra systrar, mostrar och tanter – vi släppte aldrig kontakten med varandra. Väinö fick återvända 1946 och jag blev adopterad.

1952 besökte jag Finland igen – inte för olympiadens skull utan för att resa runt till mina syskon. Jag fick vara med om att luckor sattes för vagnfönstren och att ett ryskt lok drog tåget mellan Åbo och Helsingfors, men det gällde inte hela sträckan.

Tant och farbror var intresserade av vad som hände i Finland så jag fick lära mig en hel del från den vita sidan. Sedan har jag lärt mig att ingenting är enbart vitt eller rött.

I realskolan hade jag en lärare som var mycket intresserad av språk, även finska. Han kom med en massa böcker som han ville att jag skulle läsa, bl. a. Kalevala. Jag kan inte påstå att jag begrep så mycket.

Jag hade stor tilltro till min svenska familj, så när de stavade mitt efternamn fel så stavade jag som de. Min lärare fick mig att ändra stavningen.

Mina föräldrar, lillebror, morbror och moster, alla fick de offra sina liv i

unga år. Jag ville naturligtvis att de hade levat och fullföljt sina liv, men ändå tycker jag att de inte dog förgäves. Finland förblev fritt, och i Finland, där föddes jag. Det är jag stolt över.

Jag kan inte säga att jag vet allt om Finlands historia, men jag lär mig efterhand. Jag har alltid haft Finlands bästa för ögonen.

Under Dag Hammarskjöld-krisen 1961 och när det var oroligt även i Finland, liksom när Warszawa-pakten gick in i Tjeckoslovakien 21 augusti 1968 och jag såg hur unga tjecker svängde sina flaggor där i Prag (jag hade kommit dit fem timmar före ryssarna), då tänkte jag på Finland och jag grät. Första gången av oro att det skulle hända Finland något, och andra gången tänkte jag på min far och på Finland, hur de kämpade för ett fritt land, liksom tjeckerna gjorde.

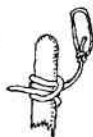
Jag tror inte att man så lätt glömer sin historia, men det kan finnas orsaker varför man försöker glömma.

Selma Lagerlöf ville skänka sin Nobel-medalj för Finlands sak, och finska kvinnor skänkte sina guldringar, men jag visste inte att även svenska kvinnor skänkte sina guldringar.

6 december 2001 var jag i Tidän (Västergötland) i ett antikvariat och köpte några böcker om Finland, bl. a. En hyllningsskrift med anledning av att hovpredikanten Isaac Béen i Göteborg föllde 60 år 1948. Isaac Béen var en stor finlandsvän och gjorde mycket för Finlands barn.

Innehavaren herr Björkdal, 75 år, berättade följande: hans mor arbetade för Vinga-restaurangerna på 1940-talet. En gäst hade sagt: ja så, fru Björkdal har platinaringar. Ja, svarade hon, de är äkta för dem har jag fått av Isaac Béen.

Vieno Mårtensson

Var lite lyhörd, Pertti Kavén!

Vad är din avsikt, Pertti Kavén?

Det är med förvåning jag läser din artikel. Om någon som inte varit krigsbarn skrivit något så okänsligt kunde det ursäktas av bristande kunskap.

Vi är många som av sjukdom, familjeförhållanden eller andra orsaker blev kvar i Sverige. Vi varken kunde eller fick välja.

Flera har likt mig efter många långa år av saknad lyckats hitta tillbaka till syskon och övrig släkt. För mig var det en underbar känsla att hitta hem.

Därför känns dina påståenden djupt sårande. Vi är många som inte känner igen oss i din beskrivning.

Det finns krigsbarn som av personliga skäl inte vill ha kontakt med sitt gamla hemland. De flesta är inte medlemmar i vår organisation eller läser vår tidning. Detta är beklagligt men låt oss inte döma dem utan ge dem det stöd de vill ha och behöver.

Du anklagar flera författare av krigsbarnsböcker för bitterhet och avoghet. Den naturliga frågan vore vilka upplevelser som gjort dem sådana. Var lite lyhörd och ödmjuk inför andras lidanden, Pertti Kavén!

För många har skrivandet varit en god hjälp att bearbeta sina känslor. Vad historickunskapen beträffar har ämnet tyvärr sedan länge en låg status i svenska skolor och även svenska barn har dåliga kunskaper, inte bara om vår gemensamma historia fram till 1809 utan även tiden därefter. För att få kunskap måste man söka i de större biblioteken då de flesta mindre inte har mycket att erbjuda.

Jag vill ställa följande frågor:

a) Vad vet du om våra känslor för Finland?

b) Var har du skaffat dina informationer? Källredovisning vore bra.

Finlands historia del 4 behandlar krigsbarnen på en sida.

För mig och många andra krigsbarn är minnet av Finland något vi alltid bär inom oss. Beröva oss inte detta.

Reino Lamminheimo
Kungälv

Finsk historia och kultur i unik skånsk studiecirkel

Den finske generalen och senare presidenten Gustaf Mannerheim har varit centralgestalt i en studiecirkel i Hässleholm. I sju sammankomster under hösten har 16 deltagare gnuggat varandras kunskaper och diskuterat ämnet "Åland, Finland, Ryskland – med finska vinterkriget i fokus och Gustaf Mannerheim som centralgestalt".

Kursämnet blev från början särskilt brännande och deltagarna ville inte splittra sig i två grupper, då det visade sig att fem av deltagarna var finska krigsbarn. De tillhörde de tiotusentals som kom till Sverige under

Några av deltagarna i studiecirkeln om finländsk historia: fr v Ulla Thulin, Gun Granquist, Göthe Svensson, Anita Sjöholm och Tapani Rossi.

Foto: Jorma Enochsson.

krigsåren 1939-1945 och kunde visa upp skilda upplevelser från barndomen och utvecklingen efteråt.

-Jag kunde redan från början konstatera, att kunskaperna vida överglänste doktorandernas vid högskolan, säger cirkelledaren Tore Almer, tidigare lektor i historia och svenska. Det gällde inte minst bakgrunder och orsaker till konflikterna i finska historia.

Mannerheim var överbefälhavare i tre krig som Finland genomled; inbördeskriget 1918, vinterkriget 1939

och fortsättningskriget 1941-44.

Dessförinnan var han i rysk tjänst under tsartiden, deltog i rysk-japanska kriget och ledde polska trupper i första världskriget.

Finskt kulturliv visades upp av deltagarna genom föreläsningar om författare som nobelpristagaren F.E. Sillanpää. Edith Södergran och Elmer Diktonius. Sibelius Finlandia, Arja Saijonmaa, M.A. Numminen, jenkka-låtar och humppa uppfördes både genom potpurri och visuellt på dansgolvet.

Jorma Enochsson

Väg dina ord på guldväg!

Varför är ni inte intresserade av Finlands historia? frågar Pertti Kavén i MedlemsNytt nr 4. Artikeln syftar på de krigsbarn som av olika skäl inte återvände till Finland och underförstått även de krigsbarn som återvände men senare själva valde Sverige som sitt hemland.

Var har du fått din helt felaktiga uppfattning från? Varför gör du skillnad på oss krigsbarn? Vad är det du vill åstadkomma med dina omsorgsfullt inlämnade anklagelser?

Om det nu är som du hävdar så är det inte genom att sätta etiketter på medmänniskor som du väcker det intresse du säger att vi saknar.

Det finns säkert de som fortfarande bär på ett trauma men då är det kanske inte i första hand ett lands historia som är botemedlet. De krigsbarn jag möter (inklusive jag själv) lever i nuet och är varken bittra, avogt inställda eller har en negativ bild av Finland och finskheten. Inte heller har jag träffat på någon som förskjutit Finland och inte vill veta något.

Om den svenskproducerade litteraturen du syftar på är min bok "Att

inte höra till" så kan jag inte ta dina påståenden på allvar. Jag föreslår att du läser den en gång till. Det jag beskriver är vad som hände en tioåring som återvände, inte någon allmänt negativ beskrivning av Finland som land.

Det sista lilla stycket i din artikel "Har de krigsbarn som blev kvar i Sveriges fredliga och trygga fämn förlorat känslan för och vetskapen om vad det innebär att leva under hotet att tillintetgöras?" är förfärligt och kränkande. Hur kommer det sig att du har en så negativ uppfattning om oss krigsbarn som blev kvar i Sverige?

Alla vi finska krigsbarn fick unika kunskaper och erfarenheter med oss ut i livet. Vi har en skyldighet att berätta om dem, men vi måste lägga våra ord i guldväg så att de inte skadar någon utan gagnar nya generationer.

Kanske har du haft ett gott syfte med din artikel, men ditt tillvägagångssätt kommer inte att gagna någon. Och du har glömt att väga dina erfarenheter och ord på guldvägen.

Ann-Maj Danielsen

Pertti Kavén: Ett missförstånd

Jag säger i den finska versionen, som Kai Rosnell vänligen översatt: *Heidän osaltaan voidaan sanoa, että lastensiirtotoiminta epäonnistui: ei hän näin pitänyt käydyä!*

Alltså: när jag i förra MN talade om misslyckandet så menar jag att målsättningen och hela åtgärden hade misslyckats, man hade inte nått de mål man strävade efter. Meningen var ju att barnförflyttningen skulle vara en temporär åtgärd. Alla barn skulle återvända till Finland utan att behöva lida av krigets fasor, mentalt och fysiskt friskare.

Jag menar absolut inte att det blev misslyckande för de barn som inte återvände till Finland. Det blev ett misslyckande för andra (myndigheterna särskilt), som inte längre kunde kontrollera det som hände.

Barnen är inte skyldiga. Jag läste Kais översättning och accepterade den. Jag förstod inte att man kunde få en sådan uppfattning i översättningen. Jag talar inte fullkomlig svenska. Jag har ansvaret för detta och ber om ursäkt för den felaktiga uppfattning man nu får.

Pertti Kavén

Vi bör mötas med respekt!

Det har uppstått en kulturkrock mellan våra krigsbarnsorganisationer. Pertti Kavén, Du tycker att vi i Sverige inte förstår krigets betydelse i sammanhanget att bli skickade till Sverige. Så är det faktiskt för många som blev kvar i Sverige av en eller annan orsak.

Jag vet vad kriget betydde. Återvände 1946 till Karhula. Min far stupade i vinterkriget innan jag föddes. Jag har varje julafton varit vid krigshjältegravarna och tändt ett ljus vid pappas grav. Min svenska son har Mannerheims Frihetskors som minne efter sin morfar. Båda sönerna vet vad kriget har betytt för just oss.

Detta beror förstås på att de har fått kunskapen genom mig, som återvände till Finland efter kriget. Givetvis har en underbar mormor i Finland gjort sitt till.

Jag är stolt över min fars hjältemod vid Karelska Näset, min mors fantastiska sätt att försörja oss och ge oss tillbaka tryggheten efter krigsbarnstiden i Sverige.

Jag är också stolt över mina fosterföräldrar som tog hand om mig. Jag återvände elva somrar från 1947. Jag har haft två bra hem. I dag är jag både svensk och finsk. Jag är tacksam att några av oss bildade våra föreningar så att många fler har kunnat bearbeta det som gjort ont under så många år. Det gäller även mig.

Många av dem som blev kvar har aldrig haft kontakt med sina biologiska släktingar. Om du tänker dig att man under sin uppväxt och även i vuxen ålder blivit hänad för sin finskhet och känner sig övergiven av sina föräldrar, så ligger inte Finland bra till.

Våra svenska familjer hade ingen speciell kunskap om Finland och dessutom ville de göra svenska barn av oss. *Många av våra medlemmar är svenskar och inget annat.* Var och en har dessutom sin version om varför man stannade kvar i Sverige. Vi är alltså alldeles i början av vårt sökande efter våra rötter och finskheten i oss.

Ostkustens förening startade för tre år sedan med att vi bara umgicks och kände samhörighet med varandra. Vi har varit med i Riksförbundet ca sju månader. Gotlänningarna har börjat

ansluta sig under det senaste halvåret.

Ge oss tid att bearbeta våra känslor.

Vi måste få berätta om allt som tynger. Ingen har tagit ifrån våra familjer äran av att ha ställt upp för oss. Vi fick mat och kläder. Vi ska vara glada, att de som stannade i Sverige har hittat till våra föreningar och på så sätt fått upptäcka ett nytt, spännande och välmående Finland. En del har börjat lära sig finska på nybörjarnivå. Vi läser också om Finland och dess historia. Viss finsk matkultur ingår också i sökandet efter rötterna. En del har känt igen dofterna i finsk mat. Det är fantastiskt att vara med när någon hittar gamla minnen.

Lokalt söker vi efter vad som stod i pressen om barntransporterna och hur det gick till. Artiklarna handlar mest om hjälporganisationerna och personerna som hyllades för sina insatser. Barnen nämns endast som ett antal mottagna.

För att kunna umgås med varandra behöver vi lyssna, träffas och framför allt respektera varandras åsikter och känslor. Vi måste mötas på vuxennivå. De som återvände till Finland och upplevde hemkomsten som förfärlig efter allt för lång vistelse hos bra kärleksfull familj i annan språk- och kulturmiljö, måste också få berätta om hur det var. Jag har hört flera vittna om de finska lärarnas mobbning, när det återvändande barnet inte kunde finska. I Sverige mobbades de finska barnen för att de inte kunde svenska, eller det räckte med att man var "finnunge".

Ingen här har försökt förringa den forskning som gjorts, men många av våra svenska medlemmar förstår inte syftet med den.

Det är kanske vi som återvände till Finland efter kriget som ska bidra med den kunskapen.

Jag tänker fortsätta med att vara både svensk och finsk. De som stannade i Sverige valde knappast själva att inte återvända. Jag vill att vi möter varandra med respekt. Alla är vi dock finska krigsbarn.

Leila Ulvemo
Ostkustens Finska Krigsbarn

Utnämnen krigsbarnens minnesdag!

Det skulle vara en vacker gest om vi krigsbarn kunde utnämna en dag på året som "krigsbarnens minnesdag". Veteranerna har sin dag, krigsinvaliderna sin, så varför inte också vi krigsbarn?

Vi förtjänar en egen dag, och den yngre generationen skulle förstå vår del i de svåra tiderna.

En egen dag skulle ge oss tillfälle att samlas och minnas och kanske fundera över situationen i världen i dag.

Krigsbarn, föräldralösa och flyktingar uppstår varje dag, och man tänker inte tillräckligt djupt på de förhållanden varur de skapas.

Veteraner och krigsinvalider får alla möjliga minnesmärken. Vad har vi fått? Vi är en helt bortglömd befolkningsgrupp.

Pentti Maaranen, Olofström
(fri översättning: Kai Rosnell)

Minnesbox på CD

En CD-samling från krigsåren 1939-45 är nu under utgivning som en minnesbox på sju CD (en per år) med en speltid på nära nio timmar. På skivorna från 1939-40 finns flera intressanta inslag om de finska krigsbarnen, t o m intervjuer med några av dem.

Inslagen är autentiska från Sveriges Radio med kända röster som Sven Jering, Barbro Alving, Per Albin Hansson, Mannerheim, Churchill och sångartister som Ulla Billquist, Judy Garland, Karl Gerhard m fl.

Denna s k Minnesbox är ett tillskott till den historiska bakgrund somliga efterlyser även om de finska krigsbarnen. Producent är tidigare radio-TV-reportern Owe Eriksson.

Jorma Enochsson

Information om samlingen och provlyssning kan ske via www.minnesboxen.com

och hos Screen Air Television, Box 2108, 191 02 Sollentuna, tel 08-969330, fax 08-960083. Priset för hela boxen är 849 kr (inkl moms och frakt), styckepris (per år) 169 kr.

Visst är Finlands historia intressant!

I senaste MedlemsNytt menar Pertti Kavén att vi kvarstannare i Sverige generellt sett inte är intresserade av Finlands historia. Jag kan ge PK rätt i att det finns krigsbarn, som av någon anledning förnekar sitt ursprung. Men det finns avsevärt fler som är intresserade av både historien och släkten. I många år har jag själv läst mycket om Finlands historia. Det har varit välgörande att få en nyanserad uppfattning om olika skeenden i mitt fosterland.

Jag delar delvis Kavéns uppfattning om den hjältemodiga försvarskampen under vinterkriget. Men jag kan också inse att Finlands hjältemod präglats bl a av "segrama" vid Salla, Raate o.s.v. Finska framgångar där fick stor hjälp av idiotisk strategi och taktik av ryska befälhavare i kombination med undermålig trupp och materiel.

När Röda Armén fick ny ledning, nytt materiel och bättre rustade soldater, då räckte det inte ens med finskt hjältemod.

Självklart förringar jag inte de enskilda soldaternas heroiska och självutplånande insatser. De kämpade en Davids kamp mot Goliat, men i vinterkriget fick en utmattad David stryk av en sargad Goliat.

Har man studerat alla tankar och idéer om ett Storfinland, fått veta att Finland redan på 1920-talet anföll den unga Sovjetstaten samt sett flirten med Tyskland t.ex. vid 20-årsminnet av inbördeskriget (1938), ja då kan man kanske förstå Stalins och Molotovs misstro mot Finlands hållning vid världskrigets utbrott.

Som barn fick jag lära att Sovjet anföll Finland 1941 och det var därför vi skickades till Sverige. Det tog tid för mig att inse att Finland de facto ställde sig på Hitler-Tysklands sida i ett anfallskrig mot Sovjetunionen.

Från att återta förlorat område fortsatte Finland med ockupation av stora delar av Fjärrkarlen; ItäKarjala skulle förenas med Finland. Nog hade det lilla folket haft ett annat alternativ om inte expansionismen varit de styrandes ledstjärna.

Bortser man från rasbiologiska spekulationer kan man fråga om det var rysskräcken eller enbart humanitära skäl som låg bakom barnförflyttningen. Eller gjorde man en dygd av nödvändigheten?

Under förespeglning att man ville rädda livet på barnen skickades de iväg. Kvar blev kvinnorna ensamma eller med sina äldsta barn. Med fronten ända borta vid Mumanbanan, Onega och Svir krävdes enorma insatser såväl i krigsindustrin och i krigssjukvården som i transportväsendet och folkförsörjningen. Den enda arbetskraftsreserv som fanns var kvinnorna och barn i tonåren. Det infördes t o m arbetsplikt för kvinnor och sådant är ju svårt att förena med samtidig vård av egna småbarn.

Det är en mångfasetterad och komplicerad händelseutveckling som leder fram till barnförflyttningen. Oavsett om vi blev kvar i Sverige eller fick komma hem till Finland är det de individuella konsekvenserna av separationerna som påverkat oss mest. Det finns därför ingen anledning att som Kavén försöka skapa något slags eländets eller smärtans tävling mellan oss krigsbarn.

Vi som blev kvar har påverkats på olika sätt av våra minnen och erfarenheter, men framför allt har vi format våra liv i Sverige. Flertalet av oss har kvar eller har återfunnit och knutit nya starka band med vårt forna fosterland.

Tapani Rossi

Källor: Gunnar von Hertzen: Karelska Expeditionen, 1920.

Jalmari Jaakkola: Finlands östproblem, 1942.

C. Axel J. Gadolin: Ostkarelen - det finska gränslandet.

Stig Mark: Den östra rikshälften, 1942.

Visste du...

...att den fruktade generalen i Röda Armén, Gregory Stern, egentligen hette Georg Matsson och var född i Mariehamn! (DN 5/1 -40)

...att Greta Garbo, frid filmstjärna, skänkte 5 000 dollar till Finlands-hjälpen. (DN, januari -40).

Fadderverksamheten fungerar i Finland

I början av januari bad Mirja Agge-Eklund i Katrineholm om hjälp med en "fadder" i Finland för Leila Öhlén som bor i Sverige (Örebro) och inte talar finska. Jag åtog mig att hjälpa till med att leta rätt på Leilas systrar. Jag fick uppgifter om namn och födelsetider.

Via servicenumret 060001000 fick jag adressen till varje syskon och uppgifterna förmedlades till Leila i Sverige. Via telefon fick jag kontakt med systern Eeva-Liisa som gärna ville träffa Leila i Sverige. Till den träffen behövs tolkhjälp eftersom Eeva-Liisa inte talar svenska. Men det ordnar sig säkert.

Fadderverksamheten har alltså startat, och i Helsingfors-föreningen finns det gott om människor som är villiga att hjälpa till. Vid en medlemsträff 17 januari sträcktes glädjande många händer upp på en sådan förfrågan.

Kunde motsvarande hända i Sverige? Alltså om ett krigsbarn från Finland vill ha kontakt med "släktingar" i Sverige, skulle det finnas lokal hjälp att få av andra krigsbarn i Sverige?

Pertti Kavén

Svar: Jag är övertygad om att det finns många krigsbarn även i Sverige som gärna hjälper till, i mån av förmåga. Ta kontakt antingen med mig eller RFK-ordföranden Irja Olsson, så försöker vi lösa problemet.

OBS. Servicenumret ovan kan bara ringas inom Finland. Från Sverige kan man skriva till Magistraten i Helsingfors, Albertsgatan 25, PL 309, FIN-00181 Helsingfors.

Kai Rosnell

Kända namn skänkte konst

Finlandshjälpen höll konstauction i Stockholm 2 januari 1940. Mängder av verk skänktes av konstnärer. Bland namnen hittar vi t.ex. Carl Kylberg, Carl Larsson, Albert Engström, Albert Edelfelt, Helene Schjerfbeck, Olle Olsson Hagalund, Carin Cleve, Carl Milles, Stellan Mörner, Tove Jansson, Väinö Aaltonen, T. K. Sallinen och Guy von Dardel. (DN 31/12 -39)

Det framgår inte hur mycket auktionen inbringade.

I tidiga år

I tidiga år
lärde jag mig niga
säga
– Tack snälla Tant
– Tack snälla Farbror

Levde barnårens tid
under hotet
att sändas åter
till glömt förgånget

Tonårstrotset
möttes med vanmaktssorden
– Är det tacken för allt?

Ni ville väl
älskade mig kanske
Ni gav mycket
också tacksamhetens skuld

Den var svår att bära

*Sinikka Famme
Oxelösund*

Ny bok
på engelska:

Too Many Tears För många bomber!

En krigsbarnsberättelse skriven på engelska och utgiven i USA har nått MN:s redaktion.

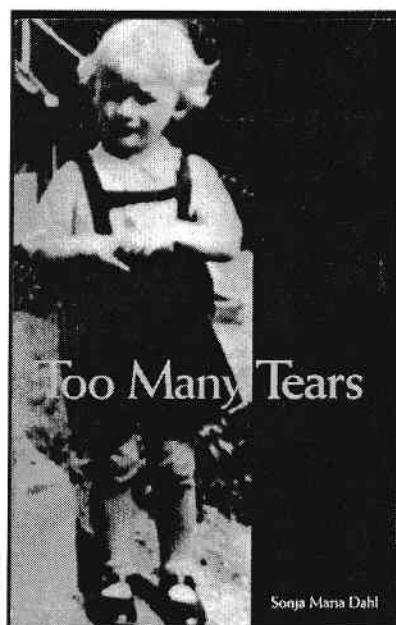
Titeln är "Too Many Tears", författare är Sonja Maria Dahl, född i Helsingfors 1933 (som jag räknat ut).

Publikationen saknar tryckår, troligen 2001.

Det är en lättläst, rörande berättelse om Sonja, hennes familj och hennes tid som krigsbarn i Stockholm.

Boken börjar med att ett flygplan landar i New York med författaren och hennes äldre syster ombord 1948. De möts av en äldre syster och fadern, som var amerikan och anställd som chaufför på amerikanska ambassaden i Helsingfors före och under kriget.

Under vinterkriget sändes Sonja till Sverige undan bombningarna. Hon hamnar i en högreståndsfamilj som tydligen umgås med de kungliga. Hon

berättar om sitt första möte med kungen, utan att veta vem han var.

Boken förefaller vara självupplevd. Sonja Maria Dahl beskriver mycket ingående inredningen och interiören i huset där hon kom att bo.

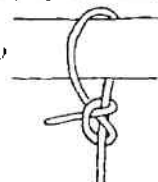
Hennes tidsuppfattning kan dock inte stämma, för varje gång hon återkommer till Helsingfors upplever hon svåra bombningar, även om besöket enligt skildringen sker under fredstid (mellanfreden).

Berättelsen når inga litterära höjder och jag är skeptisk till faktauppgifterna. Men det är ju bra att en del av dokumentationen av krigsbarnsverksamheten når även Amerika.

Kai Rosnell

Too Many Tears, av Sonja Maria Dahl. \$10. Published by Spellbound, P.O. Box 17932

*Boulder, Colorado
80308-0934*

70 000 små öden?

Finns det någon som har boken 70 000 små öden. Författare är Pertti Kavén.

Jag önskar köpa boken.
Annikki Blomqvist, Rönnsås 189,
79391 Leksand, tel. 0247 - 30024.

Han är stor på Internet

Forts från sid. 7

Bekvämlighet? Blev du mobbad?
– Jag kände av det men är stark nog att inte bry mig om det. Finnar mobbas mindre än "svartskallar", säger Bengt.

Han är mycket väl medveten om ordets valör, men det hör till hans galghumoristiska drag att använda det i ett sådant här sammanhang.

Forntidshistoria

Nu har Bengt Hemtun varit förtidspensionär sedan 1981. Värk 24 timmar om dygnet tvingar honom att leva "försiktigt" och noggrant inruta sin verksamhet. Han ägnar sig mest åt att skriva, inte bara om sin krigsbarnstid och företeelsen krigsbarn, utan om allt möjligt från forntidshistoria via humor till dator teknik.

Historia har intresserat mig ända sedan jag hittade en stenmejsel när jag harvade i den danska åkern.

– Jag är faktiskt stolt över mitt livsverk, sju böcker (200 sidor var) i historia från 4 000 f. Kr. till 1 700 A.D. Jag är störst på "Skandinaviens forntid" på Internet med uppåt 900 filer.

Ett original?

Bengt Hemtun är stamkund på Nya Konditoriet i Mellerud, och han betraktas som något av ett original.

– Det är nog få som vet något om mig här på orten trots att jag bott här sedan 1974.

Efter denna artikel är det några fler, även om MedlemsNyttis upplaga i Mellerud inte är särskilt stor.

PS 1: I denna artikel har Bengt Hemtun fått heta Pentti tills han bytte namn – därav växlingen.

PS 2: Den som är intresserad kan läsa Bengt Hemtuns alster på hemsidan, med adress:

<http://geocities.com/catshaman/indexFS.htm>

Man kan också nå den genom den finska krigsbarnsorganisationens hemsida:

www.sotalapsi.homestead.com
klicka sedan på Sotalapsiasiaa internetissä, sedan på Löydös numero 1 och Löydös numero 2.

Text och bilder: Kai Rosnell

Gävle-Dala Lokalförening Finska Krigsbarn

inbjuder till

Nordiskt krigsbarnsmöte,

firandet av Riksförbundet Finska Krigsbarns **10-årsjubileum** och årsmöte, på Hotel Scandic Väst i Gävle den 11-12 maj 2002.

Lördag 11 maj:

9.00-12.00 Registrering, förmiddagskaffe.

12.00-12.45 Lunch.

13.00-15.00 Öppningsceremoni. Seminarium om Finlands (krigsbarns)historia.

15.00-15.20 Kaffe.

15.30-17.00 Riksförbundets 10-årsjubileum.

17.15-18.15 Årsmötet.

19.30 Jubileumsmiddag med festligt program.

Söndag 12 maj:

9.00-12.00 (med kaffepaus 10.30): Seminarium med Christina Doctare.

12.00 Lunch och avslutning.

Deltagaravgift:

Paketpris lördag-söndag 550 kr per person.

I priset ingår förmiddagskaffe, lunch, eftermiddagskaffe, jubileumsmiddag med underhållning på lördag, hotellfrukost för dem som bor på hotellet, förmiddagskaffe och lunch på söndag.

Avgift enbart lördag: 550 kr per person.

Avgift enbart söndag: 150 kr per person.

Hotellrum ingår inte i priset.

Hotellalternativ:

Scandic Hotel Gävle Väst

Johanneslötsvägen 6, SE-806 28 Gävle, tel +46 (0)26 4958100,

fax +46 (0)26 4958111. E-post: gavle@scandic-hotels.com

Enkelrum 550 kr per person.

Dubbelrum 350 kr per person.

Hotellet ligger ca 3 km från centrum. Busshållplats finns nedanför hotellet.

Stor bastuanläggning och swimmingpool.

Hotell Winn, Gävle

Norra Slottsg. 9, Box 1417, SE-801 38 Gävle, tel +46 (0)26-647000.

Fax (0)26-647009. E-post: info@winnjavle.softwarehotels.se

Enkelrum 550 kr per person.

Dubbelrum 750 kr per natt.

Hotellet ligger vid Stortorget i Gävle centrum och har en skön bastuanläggning och swimmingpool.

STF Vandrarhem Gävle 1.

Södra Rådmansg. 1, SE-802 51 Gävle. Tel +46 (0)26 621745 (telefonid 7-10, 17-19), fax (0)26 615990.

3-6-bäddsrum 165 kr per natt och person.

Tvåbäddsrum 190 kr per natt och person.

Enbäddsrum 275 kr per natt och person.

I priserna ingår inte sänglinne (60 kr) eller frukost (50 kr) eller städning (60 kr/rum). Medlemmar i den internationella vandrarhemsorganisationen (i Finland heter den SRM) får rabatt 45 kr per natt. Vandrarhemmet ligger ca 500 m från centrum.

Bindande anmälan till Irja Olsson, Arentvägen 5, SE-806 48 Gävle, senast den 19 april 2002. Fax (0)26 167076. Närmare upplysningar +46 (0)26 167678 eller (0)70 5743774. E-post: irja.olsson.gle@telia.com

Deltagaravgift och hotell betalas till Gävle-Dala lokalförening Finska Krigsbarn, postgiro 928185-8.

Obs! Kom ihåg att skriva ditt namn på talongen!

OBS! Anmälningskupong på nästa sida!

Christina Doctare och finsk historia på seminarierna

Seminarierna i samband med Riks 2002 och RFK:s tioårsjubileum lovar att bli högtintressanta!

Gävle-Dala lokalförening (i samarbete med Fritid och Kultur i Gävle, Gävle Kommunstyrelse och Landsingets Kultur och Utbildning) har lyckats skapa ett attraktivt program (se till vänster!).

Lördagens öppningsceremoni, med tal och musik, följs av ett **seminarium** om Finlands historia och de händelser under andra världskriget som ledde till barnflyttningarna. Medverkande bl a ambassadör **Heikki Talvitie**, **Pertti Kavén** och **Kai Rosnell**. Det blir tillfälle till diskussion.

Seminarieriktigt sig inte bara till krigsbarn utan även till **barn till krigsbarn** som Irja Olsson och hennes arrangörstab välkomnar speciellt.

Jubileumsmiddagens program har ännu inte avslöjats. Men vi ser fram mot det!

Söndagsförmiddagens huvudnummer är seminariet med läkaren och författaren **Christina Doctare**. Det handlar om posttraumatisk stress, minnesbilder från kriget eller av svåra separationer som kan plåga barn och vuxna.

Christina Doctare har färsk erfarenhet av ämnet efter sin tid som läkare under konflikterna i Balkan. Hon har också gjort sig känd som Sveriges representant i Europarådets kommitté mot tortyr i Strasbourg.

Konst

Gamla Gefle är ett levande kulturreservat från 1700-1800-talet. Där lever och arbetar konstnärer och ställer ut sina alster i små butiker och ateljéer. Där kan man vandra på kullerstensgränderna och suppa in atmosfären från en gammal arbetarstadsdel som blivit ett exklusivt konst- och hantverkscentrum.

Linnéa Keitaanranta visar sin konst på Västra Islandsгатan 10 från kl 13.00 på söndag.

Observera att du även bokar logi via anmälningskupongen på nästa sida!

Nytt grepp: "Riktad" träff

18 av 21 inbjudna kom!

Den finska flaggan vajade utanför Klockaregården i Knislinge. 18 inbjudna finska krigsbarn i nordöstra Skåne hade samlats till träff.

-Utan ord, utan språk men med en ordlös förståelse och känsla av att ha samma bakgrund, sade Sirkka-Liisa Tobiasson från Vinslöv.

Grepp om rötterna

En av eldsjälarna från finska krigsbarnsföreningen i Skåne Tapani Rossi i Höör hade satsat på ett nytt grepp. Han bjöd in 21 krigsbarn han visste bodde inom tre mils radie. 18 kom och gruppen blev lagom stor för några timmars information och ömsesidiga skildringar av varandras bakgrund och historia.

-Träffen handlar om att få grepp om våra rötter. Många vet inte så mycket om bakgrunden varför de skickades till Sverige, men genom sådana här träffar fördjupas den vetskapen.

Knislinge-träffen uppmärksammas av ortstidningarna Kristianstadsbladet och Norra Skåne.

J.E.

Foto: Kai Rosnell.

Kulturminister Marita Ulvskog uppvaktades av en delegation från RFK med ordf. Irja Olsson i spetsen.

Lyckad uppvaktning hos kulturministern

Nu vet kulturminister Marita Ulvskog "allt" om finska krigsbarn.

Hon kände förvisso till vår existens sedan tidigare – hon har ju ett förflutet som journalist och har sina rötter i norr där krigsbarn fanns i så gott som varje by.

Ordf. Irja Olsson presenterade RFK, Pentti Käppi fyllde på med den historiska bakgrunden, Kai Rosnell berättade om MedlemsNytt och arkivforskningen, Pirkko Ahlin redogjorde för dokumentationen som vi håller på med (enkät, antologi), Doris Emanuelsson gav en inblick i situationen för

adopterade och fosterbarn och behovet av terapi, och Leila Ulvemo talade om hur en ny förening blev till.

Syftet med uppvaktningen var att få tips om var och hur man kan finna ekonomisk hjälp till dokumentationen.

Några pengar fick vi inte loss, men lite tips.

Vi hade räknat med kanske 45 minuter, men Marita Ulvskog och Ulrika Lindblad, hennes närmaste i dessa frågor, gav oss 75 minuter.

Vi fick en känsla av att det var lyckat.

K.R.

Anmälningkupong

till Nordiska Krigsbarnsmötet i Gävle den 11-12 maj 2002.

Deltar lördag och söndag, paketpris 650 krkr.
Deltar endast på lördag 550 krkr.
Deltar endast på söndag 150 krkr.
Önskar bo i enkelrum på hotell. Vilket?kr.
Önskar dela rum på hotell med ?
vilket hotell.....kr.
Önskar bo på vandrarhem, enkelrumkr.
Önskar bo på vandrarhem i flerbäddsrum med?kr.
	Totaltkr.

Namn.....

Adress.....

Telefon.....

Middag. Köttträtt..... Fisk..... Vegetarisk kost..... Special-

Bindande anmälan till Irja Olsson. Arentvägen 5. SE-806 48 Gävle, senast den 19 april 2002. Fax 026-16 70 76. Närmare upplysningar telefon +46

(0)26-16 76 78 eller 070-574 37 74. E-post: irja.olsson.gle@telia.com

Deltagaravgift och hotell betalas till Gävle-Dala lokalförening Finska Krigsbarn: pg. 928185-8.

Protest!

Vid Gävle-Dala Lokalförening Finska Krigsbarns årsmöte i Sundborn framkom önskemål att kraftigt protestera och fördöma det inhumana sättet på vilket man tar emot ensamma flyktingbarn i Sverige idag:

70 000 finska krigsbarn kom till Sverige under åren 1939-45, de flesta ensamma utan anhöriga. En stor del av oss bär fortfarande sviter av det. Vi ifrågasätter Barnombudsmannens roll i ärendet samt BO:s till synes utblivna agerande.

Vid flyktingmottagandet av barn måste det finnas klara direktiv vem som har ansvaret för barnen, så att dessa skyddas och behandlas på ett humant och människovärdigt sätt. Det är av stor vikt att integrering till svenska samhället fungerar.

Sverige har undertecknat FN:s barnkonvention. Är det bara en påskrift?

På gång i lokalföreningarna

Vårprogrammet, så långt det är fastlagt:

Ostkusten

Årsmöte hos Aino Samuelsson, Döderhultsvägen 14, Oskarshamn, lördag 9 mars kl 15.00.

Anmälan till Leila Ulvemo, 0491-774 03 eller Ull-Britt Stenvall, 0491-18408.

Kursen om *Finland och dess historia* fortsätter.

Medlemsmöte, gemensamt med medlemmarna från Gotland, lördag 27 april 2002 kl 15.00 hos Aino Samuelsson. Psykolog Veikko Aura medverkar. Tema: barn och separationer.

Efter mötet samvaro med våra medlemmar från Gotland. Anmälan till Leila 0491-774 03.

Medlemsmöte, måndag 27 maj kl 18 hos Aino Samuelsson, Döderhultsv. 14, Oskarshamn.

Gotland

Medlemsmöte 26 mars 2002 kl 18.00 i Kafé Björkstugan i Visby. Anmälan till Liisa Pavasson, telefon 0498-36078.

Liisa Pavasson har fått förstärkning i ledningsgruppen på Gotland av Riitta Ohlsson och Pertti Lundin.

Göteborg

Tioårsjubileum planeras i april-

maj (plats och datum ej klart). Medlemmarna underrättas per post.

Mellansverige

Lördag 6 april kl 13, Axel Oxenstiernas gata 71, Västerås: Årsmöte med tioårsjubileum.

Skåne

Årsmöte lördag 16 mars i Scoutgården, Ridvägen 5, Ystad, kl. 13:00. Servering av mat, öl och vatten ingår, samt kaffe och kaka, 115 kr.

Anmälan till Maj-Lis Lönnqvist, tel 044 - 23 87 63 eller till Kristina Tarkman, tel 0414 - 713 52.

OBS! Bindande anmälan senast 10 mars 2002.

Lördag 15 juni: Ev. besök på Flädergården i Vinslöv. Mat och dryck samt kaffe 105 kr/person.

Lördag 3 augusti: **Båttur på sjön Immeln**, mat ombord, 230 kr/pers för mat och båttur.

Vid höstmötet i Bjärred, med ett 40-tal medlemmar, samlade Aila Strömberg, Kävlinge, in pengar till fadderbarnsverksamhet för invaliderade barn i Finland. Det blev en summa av 1360 kr. Vi har fått ett tackbrev från tidsningen Kotiliesi som arrangerade.

Stockholm

Mötena äger rum på Kristinehovs Malmgård, Kristinehovsg. 2, Stockholm. Anmäl din ankomst till Mirjam Spjut, 08-253991, eller Yrsa Avellan, 08-53250196.

Torsdag 21 mars kl 18.00: Årsmöte Kaffe och kaka.

Torsdag 25 april kl 18.30: **Kaa Eneberg** berättar om sin bok "Tvingade till tystnad" samt om partisanernas härjningar. Ostbricka 60 kr.

Söndag 26 maj kl 14: **Vårfest** med buffé 90 kr.

RFK-info

Riksmötet och tioårsjubileet arrangeras av Gävle-Dala lokalförening 11-12 maj i Gävle. Se separat info sid 17-18.

Kymmenedalens Krigsbarn inbjuder till "internationella" krigsbarnsdagar 9-11 augusti i Kotka. Höjdpunkten är avtäckningen av en minnesplatta där riksdagens talman Riitta Uosukainen medverkar. Mer information från **Kyllikki Talikka**, Ruotsinsalmen katu 14, FIN-48 100 Kotka, tel +358-40 8201184.

RFK:s styrelse

Riksförbundets ordförande är **Irja Olsson**, Arentvägen 5, 806 48 Gävle. Tel 026-167678.

Som sekreterare fungerar

Leila Ulvemo, Lilla Köpmansgatan 4, 572 30 Oskarshamn. Tel 0491-77403.

Kassörens arbete sköts av **Jouko Rajaniemi** (ej i styrelsen), Smålandsg. 17, 813 30 Hofors. Tel 0290-24917.

Förbundets vice ordförande heter **Kalle Seppä**, Kastgränd 5, 302 53 Halmstad. Tel 035-213075.

Övriga ordinarie ledamöter är **Doris (Gui) Emanuelsson**, Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel 08-7333187.

Reino Heino, Valhallavägen 19A, 811 40 Sandviken. Tel 026-256658.

Gunnel Johansson, Eddagatan 4, 723 55 Västerås. Tel 021-22058.

Pentti Käppi, Sjögången 30, 421 71 V Frölunda. Tel 031-291688.

Kosti Markkanen, Ribetuatorp, 297 94 Degeberga. Tel 044-352412.

Karelen

är ett populärt resmål för finska krigsbarn. Självklart, eftersom många av oss har våra rötter där.

Utöver den Karelen-resa som Karleby Resebyrå planerar anordnar **Pentti Käppi** en resa, preliminärt 29 juli-4 augusti 2002.

"Karleby"-resan arrangeras i två upplagor, 25-31 maj och 17-23 augusti. Upplysningar av **Claus Högvist**, tel 070-5460073.

Penttis resa håller sig på den finska sidan av ryska gränsen.

För närmare information, kontakta **Pentti Käppi**, Sjögången 30, 426 71 V. Frölunda, tel 031-291688.

Hemsidor

RFK:s hemsida finner du på adressen: www.immi.se/krigsbarn

De finska hemsidorna är av god kvalitet med mycket innehåll.

De finns på adressen:

www.sotalapsi.homestead.com

Finskakurs på Hanaholmen

Den 31.7-9.8-02 anordnas på Hanaholmens kulturcentrum i Esbo, Finland, en grund- och påbyggnadskurs i **Finska språket och Finlands kultur** för nordbor.

Grundkursen kräver inga förkunskaper, påbyggnadskursen däremot förutsätter genomgången grundkurs, eller motsvarande kunskaper.

Kursen kostar med logi 850 euro, utan logi 425 euro. I priset ingår 40 tim-

mars språkundervisning, föreläsningar om Finlands kultur och samhälle, exkursioner, läromedel, kost och logi i enkelrum.

Lärare och studerande kan söka stipendier à 330 euro hos arrangörerna.

Anmälan senast 30 april. Närmare information om kurserna ger kultursekreterare **Tina Räihä**. Hon kan nås på tel +358 9 43 50 24 22.

E-post: tina.raihä@hanaholmen.fi

Avs: **RFK**
c/o Kai Rosnell
Kölångsvägen 10
741 42 Knivsta

B-POST

RFK – så började det

Den 21 mars 1992 samlades på Hotell Gustav Vasa i Borlänge ca 150 personer. Alla var FINSKA KRIGSBARN! För undertecknad blev det en chockartad upplevelse att plötsligt inse att vi var så många.

Det var först en stund av förväntan och förvåning, men sedan spred sig en oerhörd känsla av gemenskap. Så många olika öden det berättades om! Alla befann sig närmast i ett chockartat tillstånd.

Var vi så många?

Var det så många? Varför blev det så? Hur gick det till egentligen? Frågorna hopade sig. Det visade sig att alla mer eller mindre under årens lopp haft liknande funderingar. Nu fick vi höra att det var 70 000 barn som förflyttades. Vi fick också veta att det kallas för "Världens största barnförflyttning".

Behovet att tala om det som skett var stort. I femtio år hade man tigit och inte tilläts att tala om detta. För att kunna hjälpa och stödja varandra bildades Riksförbundet Finska Krigsbarn, RFK. Föreningen hade då funnits interim i drygt ett år.

Lagnebro

Det allra första initiativet till föreningen togs vid ett möte i Sala den 13 oktober, 1990. Mötet kom till stånd efter kontakter med Lillemor Lagnebro, Olofsfors. Hon hade studerat finska krigsbarns upplevelser under förflyttningarna mellan Finland och Sverige, ett arbete som sedan blev till en doktorsavhandling. Detta första möte resulterade i att RFK bildades den 21 mars, 1992.

Redan första året bildades åtta lokalavdelningar. I dag, 2002, finns lokalavdelningar i Stockholm, Gävle-Dala, Mellansverige, Göteborg, Ostkusten samt Skåne. Dessutom finns ett

antal medlemmar direktanslutna till RFK. Fristående föreningar icke anslutna till RFK finns i Vätternbygden och Norrland. Tillsammans är vi ca 1000 organiserade medlemmar i Sverige.

I Finland finns ett antal lokal-föreningar för Finska Krigsbarn. I Danmark finns också en förening för de barn som hamnade där. Dessutom finns liknande föreningar i England och Tyskland. *Vilken samlad erfarenhet att ta till vara!*

Erik Netz

Till RFK:s förste ordförande valdes Erik Netz, Västerås, en av flera initiativtagare till föreningen. Följande ordförande har sedan varit Pertti Molin, Umeå, Aune Karlsson, Ludvika, Pirkko Ahlin, Karlstad och vid årsmötet den 5 maj 2001 valdes Irja Olsson, Gävle, till ordförande.

RFK ger också ut en medlems-tidning, MedlemsNytt, 4 gånger per år. Det första numret kom ut 1996. Dessförinnan hade sporadiskt ett medlemsblad kommit. Chefredaktör för Medlemsnytt har tidigare varit Aune Karlsson. De senaste åren har Kai Rosnell innehaft denna uppgift.

Minnesplattan

Den största och kanske viktigaste händelsen i RFK:s historia är skapandet av den minnesplatta, som under högtidliga former invigdes den 19 september 1999 i Stockholm. Reliefen finns uppsatt på husfasaden Skeppsbron 28. Den vill påminna om *en unik händelse i Sveriges och Finlands historia, evakueringen av 70000 finska barn under krigsåren 1939-1945.*

Vår förhoppning är att Riksförbundet Finska Krigsbarn ännu i många år ska vara det stöd och den hjälp föreningen på många sätt är för medlemmarna. Den gemenskap som finns be-

Erik Netz, RFK:s förste ordförande.

tyder mycket för oss.

Genom RFK har vi fått kunskap om och bekräftelse på att de tankar och känslor vi burit på under mer än 50 år inte är unika. Vi är många som upplevt samma sak, men våra erfarenheter är olika. Genom att berätta för varandra har vi stärkts i vår självuppfattning, fått större självförtroende och vi har fått oerhört många vänner.

För Riksförbundet Finska Krigsbarn

Pirkko Ahlin

Heikki Salminens lic-avhandling kompletteras!

Heikki Salminens licentiatavhandling om krigsbarnsverksamheten (re-censerades i MN 4-2001) kommer nu att byggas ut till en doktorsavhandling som planeras vara klar till nästa årsskifte. Boken kommer då att finnas till försäljning.

Vid disputationen kan vem som helst komma med sina frågor, anmärkningar och tillägg, inte bara den officielle opponenter. När disputationen skall äga rum är inte bestämt ännu.

Stig Appelgren